

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. decembra 1856.

Malega gospodarja bogastvo.

(Dalje.)

Po vsem tem, kar smo dozdej razlagali, hočemo v predarek vzeti: kaj naj počne mali posestnik, da bo — po okoljčinah svojega kraja in svojega premoženja — največji dobiček iz svoje zemlje vlekkel?

Malemu posestniku njiva največ zaleže; če jo prav umno obdeluje, si zamore več pridelati kakor iz senožet in gojzda.

Njegova lastna skušnja in izgledi njegovih sosedov so ga podučili, za ktere pridelke je njegova njiva najbolj pripravna, in kateri se mu najbolje splačajo. Takih naj bi se najbolj držal; vendar pa naj bi se ne zanašal zmiraj na eno frugo, če se mu še tako dobro sponaša, zakaj primeriti se utegne, da bo kakošno leto spodletelo in vès njegov pridelk gré potem pod zlo; sicer pa tudi vé, da predolgo zaporedoma ena fruga na ravno tisti njivi ne storí dobro. Zatega voljo si bo prizadeval, na malem svojem zemljišu mnogoterih reči ob enem pridelovati, pa en sad za drugim tako verstiti, da si pridobi vselej toliko časa, da za vsako setev zamore zemljo prav obdelati.

Perva potreba pa je tudi malemu posestniku gnoj. Naj še tako dobro in čisto s plugom in brano obdeluje zemljo in jo trebi plevéla, brez gnoja vendar ne bo nič, in toliko manj se bo hvalil s pridelkom na negojni njivi, če je sejal žito ali oljnat sadež.

Vsak gospodar sam dobro vé, da mu najbolje kaže, ako vse, kar mu je za gospodarstvo potreba, sam domá pridelati in mu ni treba drugod kupovati; to posebno veljá od gnoja. Zatega voljo je pa tudi perva potreba, da dobro vé, kako se zamore zemlji z gnojem to poverniti, kar ji je vzal s tem in unim pridelkom.

Ne bomo se tu spušali v učene razlaganja, kako se zemlja izmolze po mnogoterih sadežih, ki so se na nji našli, in kako ji gnoj spet zgubljeno moč povrača; vendar mislimo, našim malim posestnikom to tudi brez učenih besed dopovedati.

Pridnemu gospodarstvu bo malokje priložnosti manjkalo, da bi si ne mogel cestnega blata, blata iz grabnov, plevéla, pepéla in enake soderge nabrati in si iz take mešanice napraviti gnojni kup, na ktere ga bo tudi to namerjal, kar dobí izpod sekretov. Čeravno so taki kupi neizrečeno veliko vredni in so v posebno čast vsakemu kmetovavcu, in očitno znamenje umnega gospodarja, vendar bi ne mogel izhajati tudi brez živinskega gnoja.

Kako naj se z gnojem v hlevu in na gnojnišu ravna, da mu ga nič v zgubo ne gré, smo že v začetku tega poduka govorili. Povedali smo tudi, koliko klaje naj se živini vsaki dan daje, da ne bo preveč, pa tudi ne premalo itd. Povedati moramo sedaj, da gospodar, ako hoče vedeti: koliko gnoja mu bo njegova živina čez leto napravila, ne smé le svoje živine šteti in po številu repov, ki jih ima v hlevu, gnojni kup meriti, — to bi bila napačna rajtenga. Ne koliko živine ima gospodar v hlevu, ampak koliko klaje (po vagi) ji je čez leto dal — to mu bo pokazalo pravo rajtengo gnoja. Napačno bi rajtal, ako misli, da več gnoja pridelati, če namesto lanskih 5 živinčet jih letos 6 v hlevu ima, če pa ni skerbela za več klaje. Ako pri še-

sterih živinčetih shaja z ravno toliko klajo kakor pri peterih, ima škodo na dvé strani: prvič ima slabejo živino, drugič pa je nje gnoj tudi manj močán.

Če hoče tedaj umen gospodar vsako leto naprej vedeti: koliko bo gnoja pridelal, si zamore to lahko prerajtati po klaji in stelji, ki jo bo svoji živini čez leto dajal. Vsa klaja, kakor smo že v tem poduku razložili, naj se prevdari in zrajta na senó; — kolikor vaga senó (ali druga klaja na senéno vrednost prerajtana), dvakrat toliko bo vagal gnoj; h temu naj prišteje gospodar še: koliko stelje bo živini dal (tretji ali saj peti del klaje je prava mera za steljo) in tudi nastlano steljo naj šteje dvakrat, — in tako bo zvedil: koliko gnoja bo dobil za svoje polje čez leto, se vé da, če živino v hlevu redí. Izgled bo to še bolj razjasnil; postavimo: da ima gospodar za živino 300 centov sená ali pa druge klaje, ki zaleže za 300 centov sená; iz teh 300 centov klaje bo s primešanimi živinskimi trebušnimi sokovi in scavnico dvakrat toliko gnoja, tedaj ga bo 600 centov, — stelje pa ji misli nastlati peti del klaje, tedaj 60 centov, — tedaj bo stelja dala 2krat 60 centov, to je 120 centov, — v vsem skupaj tedaj bo 720 centov gnoja ali pa 72 vóz po 10 centov.

Tako si umen gospodar že naprej za vsako leto lahko zrajta: koliko bo imel gnoja na svoje zemljiše zvoziti.

(Dalje sledí.)

Gospodarske skušnje.

(Bolje je živino ponoči klati kakor podnevi), pravijo „Fr. Bl.“, ker meso ponoči zaklane živine se ohrani dalje časa dobro kakor podnevi zaklane. Zatega voljo taki, ki z nasoljenim mesom kupčujejo na debelo, le ponoči koljejo živino. Ponoči ima vsako živo truplo manj gor-koto v sebi; tudi vsaka živa stvar ponoči bolj počasi sope — sploh je življenje bolj pomirjeno. Če mirniše pa je življenje, toliko stanovitnejše je tudi meso, ktero drugač hitreje gnjiti začne. Da meso take živine, ktero od deleč prignano in tedaj še vso vročo berž zakoljejo, hitro gnjije, uči že stara skušnja.

(Želod govedom škodljiv). Ako se goveji živini preveč ali morebiti celó samega želoda poklada, neha prežvekovati in večkrat potem nevarno zbolí. Mnoge skušnje so to že učile; ena pa je to prav do gotovega poterdila, namreč tale: Nekemu gospodarju, ki je svojim kravam preveč želoda dajal, zbolijo vse krave nevarno; ker pa mu je bilo posebno na dvéh najboljih veliko ležeče, jima dá kakor pri vbodu kadar živino napenja, vamp prerezati, iz njega nabrani želod z roko pobrati, in rano potem spet zašiti. In otel ju je po ti poti gotovega pogina, — vse druge je mogel dati zaklati.

Koliko je delo vredno?

Učen mož je rekel: „ako bi vsaki človek možkega in ženskega spola le 2 uri na dan, karkoli bodi koristnega delal, bi bilo za vse potrebe vseh ljudi zadosti, in ubožstvo in pomanjkanje bi iz sveta zginilo“.